

משנה • חמ"ד

מסכת מגילה

כיתה ז' • דפי עבודה – מחוון

לְיִהוּדִים הֵיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשֵׁשׁ וִיקָר

(אסתר ח, טז)

מסכת מגילה

תוכן העניינים

3	פרק ראשון – מגילה נקראת • משניות א–יא
3	מתי קוראים את המגילה?
4	יום הכניסה – כיצד?
6	עיר גדולה ושנה מעוברת
7	אין בין – שבת, יום טוב ונדרים
9	אין בין – טומאה וטהרה, ספרים ותפילין
10	אין בין – כהן גדול, במות, שילה וירושלים
12	פרק שני – הקורא למפרע • משניות א–ו
12	איך קוראים את המגילה?
13	בן עיר ובן כרך • מי כשר לקרוא?
14	כל היום כשר, כל הלילה כשר
15	פרק שלישי – בני העיר • משניות א–ו
15	קדושת בית הכנסת – מכירה וקנייה
17	כבוד בית הכנסת
18	ארבע פרשיות
19	קריאת התורה במועדים
20	פרק רביעי – הקורא עומד • משניות א–י
20	כמה עולים לתורה?
22	דברים שבקדושה וסדר הקריאה
23	המפטיר והקטן
24	נשיאת כפיים ושליח הציבור
25	נוסחים שאין אומרים, ופרשיות שאין מתרגמים
26	חזרה – פרק רביעי

פרק ראשון – מגילה נקראת • משניות א–יא

פרק ראשון – מגילה נקראת

מתי קוראים את המגילה?

עיינו במשנה פרק א משנה א: «מגלה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר; לא פחות ולא יותר».

מה הדין?

קבעו לכל מקרה מתי קוראים, לפי המשנה והברטנורה, ונמקו בקצרה.

1. יואב גר בעיר שהייתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון. היום אין בה חומה. מתי קוראים בעירו?

תשובה: בט"ו באדר. הברטנורה: הכרכים המוקפים חומה מימות יהושע קוראים בט"ו אף על פי שאין להם חומה עכשיו.

2. העיר של אליהו הוקפה חומה בימי מרדכי ואסתר, אבל לא בימי יהושע. מתי קוראים בה?

תשובה: בי"ד באדר – הדין תלוי בחומה מימות יהושע, ולעיר הזאת לא הייתה חומה אז.

3. בני כפר אחד רצו לקרוא את המגילה בעשרה באדר, כי באותו יום באו לעיר. האם מותר?

תשובה: לא. המשנה אומרת «לא פחות» – אין קוראים לפני י"א באדר.

4. קהילה שכחה לקרוא בי"ד, ורצתה לקרוא בט"ז באדר. מה תאמרו לה לפי המשנה?

תשובה: המשנה אומרת «ולא יותר» – אין קוראים אחרי ט"ו (והברטנורה מביא את הפסוק «ולא יעבור»).

ממיינים

כתבו ליד כל יישוב: כרך / עיר גדולה / כפר, ומתי קוראים בו (בזמן המשנה).

היישוב	סוג	יום הקריאה
עיר עתיקה בארץ ישראל שחומתה עמדה בימי יהושע	<u>כרך</u>	<u>ט"ו</u>
עיר גדולה בבבל, בלי חומה מימות יהושע	<u>עיר גדולה</u>	<u>י"ד</u>
יישוב קטן שבניו באים לעיר ביום חמישי	<u>כפר</u>	<u>י"ד או יום הכניסה</u>
שושן הבירה	<u>כרך</u>	<u>ט"ו</u>

רמז מן המגילה

ברטנורא

אלא שהכפרים מקדימין – ומצאו לדבר זה רמז מן המקרא דכתיב (אסתר ט) לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם

5. על איזו מילה בפסוק מתבסס הרמז? בזמניהם מה היא מלמדת?

תשובה: «בזמניהם» – לשון רבים: יש עוד זמנים לקריאה מלבד י"ד וט"ו הכתובים במגילה, ומכאן הזמנים המוקדמים של הכפרים.

ברטנורא

אלא שהכפרים מקדימין – וי"ג לא צריך קרא לרבוויי שיהא ראוי לקריאה, שעיקר הנס בו היה

6. מדוע לפי הברטנורא אין צורך ברמז מיוחד כדי להכשיר את י"ג באדר?

תשובה: כי בי"ג באדר היה עיקר הנס – בו נקהלו היהודים להינקם מאויביהם, בשושן ובשאר המדינות.

חושבים לעומק

7. המשנה קובעת שהכפרים «מקדימין» – הם רשאים, אבל הם יכולים גם לקרוא בי"ד. הסבירו: האם בעיניכם זו הקלה או חובה? נמקו מתוך המשנה.

תשובה: הקלה: חכמים נתנו לבני הכפרים רשות להקדים, כדי שלא יצטרכו לבוא שוב לעיר. מי שרוצה, יכול לקרוא בזמן הרגיל – בי"ד.

פרק ראשון – מגילה נקראת

יום הכניסה – כיצד?

עיינו במשנה פרק א משנה ב: «כיצד? חל להיות יום ארבעה עשר בשני...».

מה הדין?

לכל לוח שנה כתבו מתי קוראים כל אחד מן השלושה (בזמן המשנה). כתבו יום ותאריך.

המקרה	בן הכפר	בן העיר הגדולה	בן הכרך
השנה י"ד באדר חל ביום רביעי	<u>שני, י"ב</u>	<u>רביעי, י"ד</u>	<u>חמישי, ט"ו</u>
השנה ט"ו באדר חל בשבת	<u>חמישי, י"ג</u>	<u>שישי, י"ד</u>	<u>שישי, י"ד</u>
השנה י"ג באדר חל ביום שישי	<u>חמישי, י"ב</u>	<u>חמישי, י"ב</u>	<u>ראשון, ט"ו</u>
השנה ט"ו באדר חל ביום שני	<u>חמישי, י"א</u>	<u>ראשון, י"ד</u>	<u>שני, ט"ו</u>

1. במקרה השני (ט"ו חל בשבת) – בכמה ימים שונים קוראים בסך הכול? שניים ובמקרה השלישי (י"ג חל בשישי, כלומר י"ד בשבת)? שניים

מגלים כללים

2. השלימו את הכללים מן המשנה:

(א) לעולם אין קוראים את המגילה ביום שבת.

(ב) בני הכפרים מקדימים רק ליום שני או ליום חמישי.

(ג) בני המוקפות חומה קוראים תמיד בט"ו, חוץ ממקרה אחד: כשי"ד חל בערב שבת.

(ד) כשי"ד חל בשבת, בני הכפרים ובני העיירות קוראים באותו יום – ביום הכניסה.

3. מדוע כשי"ד חל בשבת, הכפרים מקדימים דווקא לחמישי, ולא לשישי, שקרוב יותר?

תשובה: כי לפי המשנה מקדימים ליום הכניסה – והוא שני או חמישי. יום שישי אינו יום כניסה.

עיון בברטנורא

ברטנורא

חל להיות – ואע"פ שבני הכרכים קורין המגילה בי"ד כשחל ט"ו להיות בשבת, מ"מ אין קורין ויבא עמלק אלא בשבת שהוא יום ט"ו

4. כשט"ו חל בשבת, מה נשאר בשבת עצמה לבני הכרכים, אף שכבר קראו את המגילה?

תשובה: קוראים בתורה «ויבא עמלק» (הקריאה של פורים) בשבת, שהיא ט"ו; ולפי הברטנורא גם מפטירים «פקדתי» ושואלים ודורשים בהלכות פורים כל אותה שבת.

5. מצאו בברטנורא: כשט"ו חל בשבת, האם עושים את סעודת פורים בשבת? לא – לכולי עלמא אין עושים אותה בשבת

חושבים לעומק

6. המשנה כתובה כמו «לוח»: שבעה מקרים, אחד לכל יום. מדוע לדעתכם בחרה המשנה לפרט כל יום, ולא לכתוב רק כלל אחד?

תשובה: כדי שכל אחד יידע בדיוק מה לעשות בכל שנה, בלי להתבלבל. בכל יום יש דין קצת אחר (שבת, ערב שבת, יום כניסה), ופירוט מונע טעויות במצווה.

פרק ראשון - מגילה נקראת

עיר גדולה ושנה מעוברת

עיינו במשנה פרק א משניות ג-ד: «אֵיזוֹ הִיא עִיר גְּדוֹלָה? ...» ו«קָרְאוּ אֶת הַמִּגְלָה בְּאֶדְרָא הָרִאשׁוֹן...».

מה הדין?

1. ביישוב מסוים יש בית כנסת, אבל רק שמונה אנשים יושבים בו כל היום. לפי המשנה, האם הוא עיר גדולה או כפר? **כפר - יש בו פחות מעשרה בטלנים**

2. תשעה באב חל השנה בשבת. מתי צמים? **ביום ראשון - מאחרין ולא מקדימין**

3. בני כפר הקדימו לקרוא את המגילה ביום הכניסה, י"ב באדר. יהודי אחד רצה לערוך באותו יום הספד על אדם שנפטר. האם מותר? נמקו.

תשובה: מותר. המשנה אומרת שאף על פי שמקדימים, «מִתְרִין בְּהִסְפָּד וּבְתַעֲנוּת» - היום המוקדם אינו פורים עצמו.

4. קהילה קראה את המגילה בי"ד באדר. אחר כך הודיע בית הדין שהשנה מעוברת. מה הם צריכים לעשות?

תשובה: לקרוא את המגילה שוב באדר השני, וגם לתת שוב מתנות לאביונים.

5. לפי רבי יהודה: בני כפר שאינם נכנסים לעיר לא בשני ולא בחמישי. מתי יקראו? **רק בזמנה - בי"ד**

ממיינים

מיינו את הזמנים לשני הסורים: מגילה / עצי כהנים / תשעה באב / חגיגה / הקהל.

מקדימין ולא מאחרין	מאחרין ולא מקדימין
<u>מגילה</u>	<u>עצי כהנים, תשעה באב, חגיגה, הקהל</u>

עיון בברטנורה

ברטנורה

ולא מקדימין - דאכתי לא מטי זמן חיובייהו

6. הסבירו את הברטנורה במילים שלכם: מדוע אין מקדימים את קרבן החגיגה לפני החג?

תשובה: כי לפני החג עוד לא הגיע זמן החובה להביא את הקרבן - אי אפשר לקיים מצווה לפני שהתחייבו בה.

ברטנורא

וחגיגה – אם חל י"ט בשבת דוחין שלמי חגיגה למחר, שהרי יש לה תשלומין כל ז'

7. מדוע אין בעיה לדחות את החגיגה ליום שאחרי השבת? כי יש לה תשלומין כל שבעה ימים

אדר ראשון ואדר שני

השלימו את הטבלה (לפי המשנה והברטנורא):

הדבר	בי"ד באדר ראשון	בי"ד באדר שני
קריאת המגילה	<u>לא</u>	<u>כן</u>
מתנות לאביונים	<u>לא</u>	<u>כן</u>
הספד ותענית	<u>אסור</u>	<u>אסור</u>

8. הביטוי «אין בין... אלא...» מלמד אותנו להשוות. נסחו במשפט אחד מה שווה ומה שונה בין שני האדרים.

תשובה: השונה – קריאת המגילה ומתנות לאביונים נוהגות רק באדר השני. השווה – בהספד ובתענית שניהם שווים (אסור בשניהם).

פרק ראשון – מגילה נקראת

אין בין – שבת, יום טוב ונדרים

עיינו במשנה פרק א משנה ה ומשנה ו. בדף הזה תתרגלו את ההשוואות «אין בין... אלא...» על מקרים מן החיים.

מה הדין?

לפני כל מקרה כתבו: מותר / אסור, והסבירו בקצרה לפי המשנה.

המקרה	מותר / אסור	הסבר
ביום טוב ראשון של פסח אבא מבשל מרק לסעודת החג.	<u>מותר</u>	<u>אוכל נפש מותר ביום טוב</u>
בשבת אחי רוצה לחמם תבשיל על האש.	<u>אסור</u>	<u>בשבת אוכל נפש אסור – רק ביום טוב הותר</u>
ביום טוב יוסי רוצה לתקן את האופניים.	<u>אסור</u>	<u>זו מלאכה שאינה אוכל נפש – אסורה גם ביום טוב</u>
דוד נאסר בנדר במאכל של שמעון. הוא נכנס לחצר של שמעון כדי לקרוא לו.	<u>מותר</u>	<u>דריסת הרגל אסורה רק למודר הנאה</u>
משה נאסר בנדר בהנאה מחברו אליהו. הוא נכנס לבית של אליהו.	<u>אסור</u>	<u>למודר הנאה אסורה דריסת הרגל</u>

נדר או נדבה?

מיינו כל משפט: נדר או נדבה? וכתבו אם חייב באחריות.

מה אמר האדם?	נדר / נדבה	אם אבדה – חייב להביא אחרת?
«הרי עלי עולה»	<u>נדר</u>	<u>כן</u>
«הרי זו עולה» (והצביע על כבש)	<u>נדבה</u>	<u>לא</u>
«אני מקבל על עצמי להביא קרבן תודה»	<u>נדר</u>	<u>כן</u>
«הכבש הזה יהיה קרבן שלמים»	<u>נדבה</u>	<u>לא</u>

קוראים ומבינים

1. «אין בין שבת ליום הכפורים, אלא שזה זדונו בידי אדם, וזה זדונו בכרת». לאיזה יום מתאים כל חלק?

(א) «זדונו בידי אדם» – שבת

(ב) «זדונו בכרת» – יום הכיפורים

2. לפי המשנה, מי שאסור בנדר בהנאה מחברו – האם מותר לו לשאול מחברו כלי? ומה הדין במודר מאכל?

תשובה: למודר הנאה אסור ליהנות מכל דבר של חברו, גם מכלים. למודר מאכל מותר לשאול כלים שאין עושים בהם אוכל נפש (לפי הברטנורא – במקום שאין משכירים כלים כאלה).

3. במה נדר ונדבה שווים? (רמז: הברטנורא – «בִּלְתַּאֲחֵר»)

תשובה: בשניהם אסור לאחר את הבאת הקרבן – «בִּלְתַּאֲחֵר» חל גם על נדר וגם על נדבה.

חושבים לעומק

4. המשנה כותבת רק את ההבדל ולא את כל הדברים המשותפים. למה לדעתכם זו דרך לימוד טובה? כתבו נימוק אחד.

תשובה: כך קל לזכור: אם יודעים שכמעט הכול שווה, מספיק לזכור את ההבדל היחיד. זו דרך קצרה ומדויקת, כמו שהמשנה נכתבה בקיצור כדי שיהיה אפשר לשנן אותה בעל פה.

פרק ראשון – מגילה נקראת

אין בין – טומאה וטהרה, ספרים ותפילין

עיינו במשנה פרק א משנה ז ומשנה ח.

מסווגים: מוסגר, מוחלט או שניהם?

סמנו לכל דין: רק מוסגר / רק מוחלט / שניהם.

הדין	מי?
טמא	<u>שניהם</u>
נשלח אל מחוץ למחנה	<u>שניהם</u>
פריעה ופרימה	<u>רק מוחלט</u>
כשנטהר – תגלחת וציפורים	<u>רק מי שנטהר מתוך החלט</u>
כשנטהר – טובל במקווה	<u>שניהם</u>

1. למה חשוב לדעת שגם המוסגר טמא, אף על פי שעוד לא ברור שיש לו צרעת?

תשובה: כי כל זמן שהוא מוסגר דינו כטמא לכל דבר (טומאה ושילוח). ההבדל בינו לבין המוחלט הוא רק בפריעה ופרימה, ובתגלחת וציפורים כשנטהר.

מה הדין? – כתיבת ספרי קודש

המקרה	כשר / פסול	לפי מי ולמה?
סופר כתב פרשת מזוזת באותיות לטיניות.	<u>פסול</u>	<u>כולם: מזוזת נכתבת רק אשורית</u>
בימי המשנה כתבו ספר משלי ביוונית.	<u>כשר</u>	<u>לתנא קמא ולרשב"ג – יוונית מותרת בספרים</u>
בימי המשנה כתבו ספר תהלים בלשון אחרת (לא יוונית).	<u>כשר לתנא קמא, פסול לרשב"ג</u>	<u>מחלוקת: «בכל לשון» או «רק יוונית»</u>
היום כותבים ספר תורה בכתב הקודש ובלשון הקודש.	<u>כשר</u>	<u>כך נוהגים היום (ברטנורא)</u>

2. «ותפלין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית». העתיקו מן המשנה את דעת רבן שמעון בן גמליאל:

תשובה: «אף בפספריים, לא התירו שיתכתבו אלא יוונית».

3. מה פירוש המילה «אף» בדברי רבן שמעון בן גמליאל? על מה הוא מוסיף?

תשובה: «אף» = גם. רשב"ג אומר: גם בספרים (ולא רק בתפלין ומזוזות) יש הגבלה – מותר רק אשורית או יוונית, ולא כל לשון.

המשנה בחיינו

4. מזוזת פסולה אם חסרה בה אות אחת. מה זה מלמד אותנו על הדיוק בדברים קדושים? כתבו מה אפשר לעשות כדי לשמור על כשרות המזוזות בבית.

תשובה: הדיוק בכל אות מראה את כבוד הקדושה. כדאי לבדוק את המזוזות אצל סופר סת"ם פעמיים בשבע שנים, לקנות מזוזות ממקום מוסמך, ולשמור עליהן מרטיבות ומשבירה.

פרק ראשון – מגילה נקראת

אין בין – כהן גדול, במות, שילה וירושלים

עיינו במשנה פרק א משניות ט, י ויא.

מי מביא?

הקרבן	מי מביא אותו?
פר הבא על כל המצוות	<u>כהן משוח בשמן המשחה (לא מרובה בגדים)</u>
פר יום הכיפורים	<u>הכהן המשמש (לא הכהן שעבר)</u>
עשירית האיפה (בכל יום)	<u>הכהן המשמש</u>

1. הברטנורא אומר על פר יום הכיפורים ועשירית האיפה: «שא"א להביא שתיים». הסבירו: למה רק כהן אחד מביא אותם?

תשובה: כי אלה קרבנות של הכהן הגדול שאי אפשר להביא פעמיים (שני פרים ביום הכיפורים או שתי מנחות ביום) – לכן רק הכהן המשמש מביא אותם.

מה הדין? – במות

בזמן שהבמות היו מותרות. כתבו לכל קרבן: קרב בבמה קטנה או רק בבמה גדולה?

הקרבן	היכן?
עולה שאדם נדר להביא	<u>גם בבמה קטנה</u>
שלמים שאדם התנדב	<u>גם בבמה קטנה</u>
קרבן פסח	<u>רק בבמה גדולה</u>
קרבן תמיד ומוספים (לפי הברטנורא)	<u>רק בבמה גדולה</u>

2. כתבו את «זֶה הַכֶּלֶל» שבמשנה י, והסבירו איך הוא עזר לכם לפתור את הטבלה.

תשובה: «כָּל שֶׁהוּא נִדָּר וְנִדְּב, קָרֵב בְּבִמָּה; וְכָל שֶׁאִינוֹ לֹא נִדָּר וְלֹא נִדְּב, אֵינוֹ קָרֵב בְּבִמָּה». עולה ושלמים באים בנדר ובנדבה – קרבים בבמה קטנה; פסח, תמיד ומוספים הם חובה – רק בבמה גדולה.

שילה או ירושלים?

הדין	שילה	ירושלים
קדשים קלים ומעשר שני נאכלים...	<u>בכל הרואה</u>	<u>לפנים מן החומה</u>
קדשי קדשים נאכלים...	<u>לפנים מן הקלעים</u>	<u>לפנים מן הקלעים</u>
אחרי החורבן – הותרו הבמות?	<u>כן</u>	<u>לא</u>

חושבים לעומק

3. «קִדְּשֵׁת שִׁילָה יֵשׁ אַחֲרֶיהָ הָתֵר, וְקִדְּשֵׁת יְרוּשָׁלַיִם אֵין אַחֲרֶיהָ הָתֵר». מה ההבדל בין קדושה לזמן לבין קדושה לעולם? כתבו דוגמה מחייכם לדבר שהוא «לזמן» ולדבר שהוא «לעולם».

תשובה: קדושה לזמן נגמרת כשהזמן או המקום נעלמים (שילה – אחרי שחרבה הותרו הבמות). קדושה לעולם נשארת גם אחרי החורבן (ירושלים). דוגמה: תפקיד בכיתה הוא לזמן; הקשר למשפחה הוא לעולם.

פרק שני – הקורא למפרע • משניות א–ו

פרק שני – הקורא למפרע

איך קוראים את המגילה?

עיינו במשנה פרק ב משנה א ומשנה ב, וענו על השאלות.

מה הדין?

קראו כל מקרה. כתבו «יצא» או «לא יצא» וציינו את המילים מן המשנה שעליהן אתם מסתמכים.

המקרה	הדין	המילים מן המשנה
שמעון קרא פרק ג' לפני פרק ב'.	<u>לא יצא</u>	<u>הקורא את המגילה למפרע, לא יצא</u>
תייר ששפתו צרפתית שמע את המגילה בלשון הקודש, ולא הבין.	<u>יצא</u>	<u>והלועז ששמע אשורית, יצא</u>
לוי קרא את המגילה, עצר לאכול ארוחה, וחזר והמשיך מהמקום שעצר.	<u>יצא</u>	<u>קראה סרוגין... יצא</u>
הסופר כתב מגילה, קרא כל פסוק לפני שכתב אותו, ולא חשב לצאת ידי חובה.	<u>לא יצא</u>	<u>ואם לאו, לא יצא</u>
קהילה בחוץ לארץ שמדברת רק ספרדית שמעה את המגילה מתוך מגילה כתובה בספרדית.	<u>יצאו</u>	<u>קורין אותה ללועזות בלעז</u>

מגילה כשרה – מה צריך?

השלימו את הטבלה לפי סוף משנה ב.

כשר	פסול (לא יוצאים בה)	
<u>אשורית</u>	<u>כתב אחר</u>	הכתב
<u>דין</u>	<u>סם, סקרא, קומוס, קנקנתום</u>	במה כותבים?
<u>הספר – קלף</u>	<u>גיר, דפתרא</u>	על מה כותבים?

1. מה ההבדל בין «דפְתָרָא» לבין «הַסְפָּר»? (היעזרו בברטנורה: «עור שלא נשלם תקונו»)

תשובה: שניהם עשויים מעור, אבל הדפּתָרָא היא עור שעובדו לא הושלם, ואילו הספר הוא קלף מעובד כראוי. לכן על הדפּתָרָא לא יוצאים.

סדרו לפי הסדר

המשנה מסדרת את הדינים לפי השאלות: איך קוראים → מה מותר בזמן הקריאה → במה כתובה המגילה. מספרו (1-3) את השאלות לפי הסדר שבמשנה:

המספר	השאלה
<u>3</u>	באיזה דיו ועל איזה חומר כתובה המגילה?
<u>1</u>	האם מותר לקרוא בלשון אחרת?
<u>2</u>	מה הדין אם הפסיק או התנמנם?

2. יעקב אומר: «אני יודע את המגילה בעל פה מצוין, אז אני לא צריך מגילה». מה תענו לו לפי המשנה והברטנורה?

תשובה: המשנה אומרת «קִרְאָה עַל פֶּה... לֹא יֵצֵא», והברטנורה לומד זאת מ«זכרון בספר» - צריך לקרוא מתוך מגילה כתובה, גם מי שיודע בעל פה.

פרק שני - הקורא למפרע

בן עיר ובן כרך • מי כשר לקרוא?

עיינו במשנה פרק ב משנה ג ומשנה ד, וענו על השאלות.

מתי הוא קורא?

בכל מקרה כתבו: באיזה יום הוא קורא את המגילה - י"ד או ט"ו? והסבירו.

המקרה	היום	הסבר
נתן מבני ברק (עיר) נוסע לירושלים לכל ימי הפורים ונשאר שם.	<u>ט"ו</u>	<u>אינו עתיד לחזור - קורא עמהו</u>
אליהו מירושלים (כרך) נסע לחיפה (עיר) ויחזור הביתה לפני הבוקר של י"ד.	<u>ט"ו</u>	<u>עתיד לחזור - קורא כמקומו</u>
אריאל מאשדוד (עיר) עבר לגור בירושלים לפני פורים.	<u>ט"ו</u>	<u>אינו עתיד לחזור - קורא עמהו</u>
גבריאלי מרחובות (עיר) ביקר בירושלים וחזר לרחובות לפני ליל ט"ו.	<u>י"ד</u>	<u>עתיד לחזור - קורא כמקומו</u>

כשר או פסול לקרוא?

הקורא	כשר / אינו כשר	לפי מי? / ההלכה
בחור בן 15	<u>כשר</u>	<u>הכל כשרין</u>
ילד בן 9	<u>אינו כשר</u>	<u>חכמים; רבי יהודה מכשיר, ואין הלכה כמותו</u>
אדם שאינו שומע כלל	<u>אינו כשר</u>	<u>חוץ מחרש – לפי רבי יוסי צריך להשמיע לאזניו</u>

מחלוקת – איפה מתחילים?

לפניכם שלוש נקודות במגילת אסתר. כתבו ליד כל אחת איזה תנא אומר שמשם צריך לקרוא.

המקום במגילה	התנא
«וַיְהִי בַיּוֹמִי אֲחֻשְׁרוּשׁ» – פרק א	<u>רבי מאיר (כולה)</u>
«אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה» – פרק ב	<u>רבי יהודה</u>
«אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּדַל הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁרוּשׁ אֶת הַמֶּן» – פרק ג	<u>רבי יוסי</u>

1. מה נקודת המחלוקת בין רבי יהודה לרבי יוסי? (מה כל אחד מהם רואה כ«תחילת הנס»?)

תשובה: לרבי יהודה הסיפור מתחיל במרדכי, שבזכותו בא הנס; לרבי יוסי הוא מתחיל בגדולת המן ובגזרה – משם מתחילה הצרה שממנה ניצלו.

לפני הנץ או אחרי?

2. בית הכנסת «אוהל משה» התחיל לקרוא את המגילה ביום פורים כשכבר היה אור בשמים, אבל לפני שהשמש זרחה. האם יצאו? הסבירו לפי סוף משנה ד.

תשובה: יצאו – «וְכָלֵן שֶׁעָשׂוּ מִשְׁעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר, כָּשָׁר». אבל לכתחילה מחכים להנץ החמה.

פרק שני – הקורא למפרע

כל היום כשר, כל הלילה כשר

עיינו במשנה פרק ב משנה ה ומשנה ו, וענו על השאלות.

יום או לילה?

מיינו: כתבו ליד כל מצווה «כל היום» או «כל הלילה».

המצווה	מתי כשרה?
תקיעת שופר בראש השנה	<u>כל היום</u>
הקטר חלבים ואברים על המזבח	<u>כל הלילה</u>
נטילת לולב בסוכות	<u>כל היום</u>
קצירת העומר	<u>כל הלילה</u>
תפילת מוסף	<u>כל היום</u>
שחיטת קרבן	<u>כל היום</u>

משתמשים ב«זה הכלל»

המשנה לא מנתה את כל המצוות. השתמשו בכלל וקבעו מה הדין:

1. ספירת העומר נאמרת בלילה. לפי הכלל – מתי אפשר לספור? כל הלילה
2. הנחת תפילין היא מצווה של יום. לפי הכלל – מתי אפשר להניח? כל היום
3. הברטנורא מוסיף שני דברים שה«כלל» בא לרבות. השלימו: ביום – סידור שני בזיכי הלבונה; בלילה – אכילת פסחים.

השוו

4. במשנה ד למדנו «אין קורין את המגלה... עד שתגף החמה», ובמשנה ה – «כל היום כָּשֶׁר לְקִרְיַת הַמִּגְלָה». מה כל משנה מלמדת על זמן הקריאה ביום?

תשובה: משנה ד מלמדת מתי מתחילים: לכתחילה מהנץ החמה (ובדיעבד מעמוד השחר). משנה ה מלמדת עד מתי: כל היום כשר, עד סוף היום.

5. מה הקשר בין דין «עד חצות» באכילת הפסח לבין ההנהגה של חכמים במצוות אחרות? כתבו דוגמה נוספת של «גדר» שעשו חכמים, שאתם מכירים.

תשובה: חכמים קבעו זמן מוקדם יותר כדי להרחיק את האדם מן העבירה. דוגמה: קריאת שמע של ערבית עד חצות, מוקצה בשבת, או כל גדר אחר שהתלמיד מכיר.

חפשו במשנה

מצאו במשנה ה ושלימו: שלושה סוגי וידוי: וידוי הפרים, וידוי המעשר, וידוי יום הכיפורים.

פרק שלישי – בני העיר • משניות א–ו

פרק שלישי – בני העיר

קדושת בית הכנסת – מכירה וקנייה

עיינו במשנה פרק ג משנה א ומשנה ב.

מה הדין?

לפניכם מקרים. כתבו אם מותר או אסור, והסבירו לפי המשנה.

המקרה	מותר/אסור	הסבר
אנשי הכפר מכרו את ארון הקודש הישן ורוצים לקנות בכסף כריכות בד חדשות לספרים.	<u>מותר</u>	<u>מטפחות קדושות יותר מתבה – מעלין בקודש</u>
מכרו ספר נביאים בלוי ורוצים לקנות בכסף ספסלים לבית הכנסת.	<u>אסור</u>	<u>בית הכנסת קדוש פחות מספרים – אין מורידין</u>
מכרו מטפחות, קנו ספר נביא, ונשאר כסף. רוצים לקנות בו פרוכת לתבה.	<u>אסור</u>	<u>וכן במותריהן – בכסף הנותר אין קונים דבר שקדושתו פחותה, ותבה פחותה ממטפחות</u>
מכרו את רחבת העיר ורוצים לבנות בכסף בית כנסת.	<u>מותר</u>	<u>בית כנסת קדוש יותר מרחוב</u>

מיינו לפי דרגות

סדרו את הדברים מן הקדוש ביותר (1) אל הקדוש פחות (6): מטפחות • רחוב • ספר תורה • תבה • ספר נביאים • בית כנסת

1	2	3	4	5	6
<u>ספר תורה</u>	<u>ספרי נביאים</u>	<u>מטפחות</u>	<u>תבה</u>	<u>בית כנסת</u>	<u>רחוב</u>

שלוש דעות – מכירת בית כנסת

קהילה רוצה למכור בית כנסת ישן. מה יאמר כל חכם?

(א) רבי מאיר: מותר רק על תנאי – שאם ירצו יחזירוהו(ב) חכמים: מותר ממכר עולם, אבל לא למרחץ, לבורסקי, לטבילה ולבית המים(ג) רבי יהודה: מותר לשם חצר, והקונה יעשה בו מה שירצה

1. הקונה רוצה לפתוח במבנה מכבסה. לפי חכמים – האם מותר? הסבירו.

תשובה: אסור. «בית המים» הוא אחד מארבעת הדברים שאסור למכור להם בית כנסת (הברטנורא: «לכביסה»).

2. רבי יהודה אומר «אין מוכרין את נשל רבנים לַיָּחִיד». מה ענו לו חכמים, ומה כוונתם?

תשובה: «אם כן, אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה» – לפי הסברה שלך, גם ממקום גדול של רבים למקום קטן היה צריך לאסור, ואין הדבר כך.

חושבים לעומק

3. לפי הברטנורא, בית כנסת של כרך אי אפשר למכור. מדוע? איזה בית כנסת דומה לו בימינו?

תשובה: כי אנשים מכל מקום באים אליו, והוא שייך לרבים ולא רק לבני העיר. בימינו – למשל בית כנסת בתחנה מרכזית, בבית חולים או ליד הכותל, שכל העוברים מתפללים בו.

פרק שלישי – בני העיר

כבוד בית הכנסת

עיינו במשנה פרק ג משנה ג.

מה הדין?

המקרה	מותר/אסור	הסבר מן המשנה
דייג רוצה לפרוש את רשתות הדיג שלו לייבוש בתוך בית כנסת שחרב.	<u>אסור</u>	<u>אין פורשין לתוכו מצודות</u>
חקלאי רוצה לייבש תאנים על גג בית כנסת שחרב.	<u>אסור</u>	<u>אין שוטחין על גג פירות</u>
אדם ממנהר לשוק ורוצה לקצר את הדרך דרך בית כנסת שחרב.	<u>אסור</u>	<u>אין עושין אותו קפנדריא</u>
רועה רוצה לתלוש את העשבים שגדלו בחורבה כדי להאכיל את הצאן.	<u>אסור</u>	<u>לא יתלוש, מפני עגמת נפש</u>

משפט – פסוק – טעם

השלימו:

הדין: בית כנסת שחרב – עדיין קדוש.

הפסוק: «והשמותי את מקדשיכם».

הלימוד: קדושתו אף כשהו שוממין.

שני טעמים שונים

1. במשנה יש שני טעמים: «קדושה» ו«עגמת נפש». כתבו לכל טעם איזה דין הוא מסביר.

הדינים שהוא מסביר	הטעם
<u>אין מספידין, אין מפשילין חבלים, אין פורשין מצודות, אין שוטחין פירות, אין עושין קפנדריא</u>	קדושתן אף כשהן שוממין
<u>עלו בו עשבים – לא יתלוש</u>	עגמת נפש

2. לפי הברטנורא – האם מותר לתלוש עשבים ולהשאיר אותם במקומם? מדוע?

תשובה: כן, מותר. כשהעשבים נשארים במקום, עדיין רואים אותם ויש עגמת נפש. אסור רק לתלוש כדי להאכיל בהמה או לאבד אותם.

המשנה בחיינו

3. כתבו שלושה כללים להתנהגות מכבדת בבית הכנסת שלכם, ברוח המשנה.

תשובה: לדוגמה: לא להיכנס לבית הכנסת רק כדי לקצר את הדרך; לא לאכול ולשחק בו; לשמור על ניקיון ועל שקט בזמן התפילה.

פרק שלישי – בני העיר

ארבע פרשיות

עיינו במשנה פרק ג משנה ד.

לוח השבתות

בשנה מסוימת א' באדר חל ביום רביעי, פורים (י"ד באדר) חל ביום שלישי, וא' בניסן חל ביום חמישי. השלימו מה קוראים בכל שבת:

מה קוראים?	השבת
<u>פרשת שקלים – מקדימין לשעבר</u>	השבת שלפני ראש חודש אדר (כ"ז בשבט)
<u>מפסיקין – אין פרשה מיוחדת</u>	השבת שאחרי ראש חודש אדר (ד' באדר)
<u>זכור</u>	השבת שלפני פורים (י"א באדר)
<u>פרה אדומה</u>	השבת שאחרי פורים (י"ח באדר)
<u>החדש הזה לכם</u>	השבת שאחריה (כ"ה באדר)
<u>חוזרין לכסדרן</u>	השבת הבאה (ג' בניסן)

מה הדין?

1. ראש חודש אדר חל בשבת. מה קוראים בשבת זו? פרשת שקלים
 2. ראש חודש אדר חל ביום שישי. לפי הברטנורא - מתי קוראים שקלים? בשבת שעברה - לפני ראש החודש
 3. השבת היא גם ראש חודש. האם ההפטרה תהיה מעניין פרשת השבוע? הסבירו לפי «לכל מפסיקין».
- תשובה:** לא. בראש חודש מפסיקים את סדר ההפטרות ומפטירים מעין המאורע - הפטרה שעניינה ראש חודש.

חושבים לעומק

4. מדוע לדעתכם קוראים את פרשת פרה (טהרה) דווקא לפני פרשת החדש (קרבן פסח)?
- תשובה:** כי צריך להיטהר לפני שמקריבים את קרבן הפסח. כך כתב הברטנורא: להזהיר את ישראל לטהר עצמם כדי שיעשו פסחיהם בטהרה.
5. ההפטרות של ארבע הפרשיות (לפי הברטנורא) מתאימות לנושא כל פרשה. התאימו:

ההפטרה	פרשה
● וזרקתי עליכם מים טהורים	● שקלים
● בראשון באחד לחודש	● זכור
● בן שבע שנים	● פרה
● פקדתי את אשר עשה לך עמלק	● החדש

תשובה: שקלים - בן שבע שנים • זכור - פקדתי את אשר עשה לך עמלק • פרה - וזרקתי עליכם מים טהורים • החדש - בראשון באחד לחודש

פרק שלישי - בני העיר

קריאת התורה במועדים

עיינו במשנה פרק ג משנה ה ומשנה ו.

מיינו את הקריאות

לפניכם קריאות מן המשנה. מיינו אותן בטבלה: «הנשיאים», «שבעה שבועות», «ויבא עמלק», «אחרי מות», «בחדש השביעי באחד לחדש», «ובראשי חדשיכם», «קרבנות החג», «ברכות וקללות».

ימים מיוחדים אחרים	חגים מן התורה
הנשיאים; ויבא עמלק; ובראשי חדשיכם; ברכות וקללות	שבעה שבועות; אחרי מות; בחדש השביעי באחד לחדש; קרבנות החג

מה קוראים?

1. היום השלישי של סוכות (חול המועד). מה קוראים? קרבנות החג

2. היום יום תענית. מה קוראים? ברכות וקללות ומי קורא את הקללות? עולה אחד קורא את כולן

3. שבת בצהריים (מנחה). מה קוראים? מתחילת הפרשה של השבוע הבא – כסדרן

4. ראש חודש. מה קוראים? ובראשי חדשיכם

מקור וטעם

5. מאיזה פסוק לומדים שקוראים בכל מועד מענינו? כתבו אותו מן המשנה.

תשובה: «וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶת מַעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל» – מצוותן שיהיו קורין כל אחד ואחד בזמנו.

6. לפי הברטנורה, מדוע במעמדות קוראים מעשה בראשית?

תשובה: כי בזכות הקרבנות נתקיימו שמים וארץ (ואנשי המעמד היו קשורים לקרבנות שבמקדש).

חושבים לעומק

7. בשני ובחמישי קוראים קטע מן הפרשה, ובשבת חוזרים וקוראים אותו שוב. למה לדעתכם קוראים בשני ובחמישי אם הקריאה אינה «נספרת»?

תשובה: כדי שלא יעברו שלושה ימים בלי קריאה בתורה; הקריאה מחברת אותנו לתורה במשך כל השבוע, גם אם אינה מקדמת את הסדר.

פרק רביעי – הקורא עומד • משניות א–י

פרק רביעי – הקורא עומד

כמה עולים לתורה?

עיינו במשנה פרק ד משניות א–ב, ובברטנורה עליהן.

מה הדין?

1. ביום חמישי בבוקר הגבאי רוצה להעלות ארבעה אנשים לתורה, כי יש בבית הכנסת אבא שנולד לו בן. מה תאמרו לו לפי המשנה? למה?

תשובה: אין להוסיף: «בשני ובחמישי... קורין שלשה, אין פוחתין ואין מוסיפין עליהן». הברטנורא: שלא יקשה לציבור, כי אלה ימי מלאכה.

2. בשמחת בית הכנסת בשבת רוצים להעלות לתורה עשרה אנשים. האם מותר?

תשובה: כן. בשבת «אין פוחתין מהן, אבל מוסיפין עליהן».

3. בחול המועד סוכות רצה הגבאי להוסיף עולה חמישי. מה הדין, ומה הטעם לפי הברטנורא?

תשובה: אסור – בחול המועד «אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן». הברטנורא: גם בחול המועד יש ביטול מלאכה, כי מלאכת דבר האבד מותרת.

4. ראובן ושמעון קראו יחד את המגילה בקול, ושניהם השמיעו לציבור. האם הציבור יצא ידי חובה? כן – «קראוה שנים, יצאו»; כיוון שהמגילה חביבה, מקשיבים היטב (ברטנורא)

מיינו את הימים

כתבו כל יום בעמודה המתאימה: ראש חודש אדר • יום כיפור • שבת בראשית • שבועות • יום שני • חול המועד פסח • שבת במנחה • ראש השנה

עולים 3	עולים 4	עולים 5	עולים 6	עולים 7
יום שני; שבת במנחה	ראש חודש אדר; חול המועד פסח	שבועות; ראש השנה	יום כיפור	שבת בראשית

שרשרת ההיגיון

5. מה הקשר בין חומרת היום לבין מספר העולים? השלימו לפי הברטנורא:

היום	מה מוסיף לו חשיבות?	עולים
ראש חודש	<u>קרבו מוסף</u>	<u>4</u>
יום טוב	<u>ביטול מלאכה</u>	<u>5</u>
יום הכיפורים	<u>ענוש כרת</u>	<u>6</u>
שבת	<u>חיוב סקילה</u>	<u>7</u>

6. הסבירו: למה ביום טוב אפשר להוסיף עולים, ובראש חודש אי אפשר?

תשובה: ביום טוב אין הולכים לעבודה, ולכן אין טורח לציבור אם מאריכים. בראש חודש ובחול המועד רבים עובדים, ולכן אין מוסיפים.

7. לפי הברטנורא, היום כל עולה מברך לפני הקריאה ואחריה. מה היה המנהג בזמן המשנה? רק הפותח
מברך לפניו והחותם מברך לאחריה

במשפט אחד

מספר העולים נקבע לפי חשיבות היום, ובימי עבודה לא מוסיפים כדי לא להטריח את הציבור.

פרק רביעי – הקורא עומד

דברים שבקדושה וסדר הקריאה

עיינו במשנה פרק ד משניות ג-ד.

האם אפשר?

בכל מקרה כתבו: אפשר / אי אפשר, והסבירו.

המקרה	אפשר?	הסבר
בבית הכנסת יש תשעה מתפללים. רוצים לקרוא בתורה.	<u>אי אפשר</u>	<u>קריאת התורה – לא בפחות מעשרה</u>
שלושה גברים אכלו יחד ורוצים לזמן «נברך אלהינו».	<u>אי אפשר</u>	<u>מזמנין בשם – רק בעשרה</u>
עשרה מתפללים הגיעו אחרי שהציבור כבר קרא שמע.	<u>אפשר</u>	<u>אחד מהם פורס על שמע – אומר קדיש, ברכו וברכה ראשונה</u>
רוצים לפדות שדה של הקדש עם עשרה ישראלים, בלי כהן.	<u>אי אפשר</u>	<u>צריך תשעה וכהן</u>

מבינים את המילה

1. הברטנורא מסביר את המילה «פורסין»: לשון פרוסה, כלומר חצי דבר. מה «חצי» כאן? משתי הברכות שלפני קריאת שמע אומרים רק ברכה אחת

מה הדין? – קריאה ותרנום

2. הקורא קרא בתורה שני פסוקים בלבד ועצר. מה הדין? לא יפחת משלושה פסוקים

3. הקורא בתורה קרא למתרגם שלושה פסוקים ברצף. האם נהג כראוי? למה?

תשובה: לא. בתורה קוראים למתרגם רק פסוק אחד, כדי שלא יטעה המתרגם, שמתרגם בעל פה.

4. בהפטרה קרא המפטיר שלושה פסוקים ברצף למתרגם. האם מותר? כן – «ובנביא שלשה»

5. המשנה אומרת: «היו שלשתן שלש פרשיות, קורין אחד אחד». מה הכוונה?

תשובה: אם כל אחד משלושת הפסוקים בנביא הוא פרשה (עניין) נפרדת, קוראים למתרגם פסוק אחד בכל פעם.

לדלג או לא?

המקרה	מותר / אסור
בנביא – לדלג מפרשה לפרשה	<u>מותר</u>
בתורה – לדלג מעניין לעניין	<u>אסור</u>
בתורה – לדלג בתוך אותו עניין, כמו הכהן הגדול ביום הכיפורים	<u>מותר (ברטנורא)</u>
לדלג כך שהציבור יחכה זמן רב בשקט	<u>אסור – «עד כדי שלא יפסק התרגמן»</u>

במשפט אחד

עשרה הם ציבור, ובקריאת התורה מקפידים יותר מבנביא – כי מן התורה לומדים הלכה.

פרק רביעי – הקורא עומד

המפטיר והקטן

עיינו במשנה פרק ד משניות ה-ו.

מה הדין?

1. יוסי בן עשר קורא יפה מאוד. האם יכול לעלות לתורה ולקרוא? כן – «קטן קורא בתורה»

2. האם יוסי יכול להיות שליח ציבור בתפילת שחרית? למה?

תשובה: לא. קטן אינו עובר לפני התיבה, כי אינו חייב במצוה ולכן אינו מוציא את הרבים.

3. יוסי הפטיר בנביא. מי יעבור לפני התיבה במקומו? אביו או רבו

4. לבית הכנסת הגיע אדם בבגדים קרועים. מה מותר לו ומה אסור לו?

תשובה: מותר: לפרוס על שמע ולתרגם (כי הוא חייב). אסור: לקרוא בתורה, לעבור לפני התיבה ולשאת כפיו – מפני כבוד התורה והציבור.

5. אדם עיוור מלידה רוצה לפרוס על שמע. מה אומר תנא קמא ומה אומר רבי יהודה? כמי ההלכה?

תשובה: תנא קמא: פורס, כי נהנה מן המאורות – אנשים רואים ועוזרים לו. רבי יהודה: מי שלא ראה מאורות מימיו אינו פורס. ההלכה כתנא קמא (ברטנורא: ואין הלכה כר"י).

שני טעמים – שני כללים

לפניכם שני כללים. כתבו ליד כל דין את מספר הכלל שלו.

כלל 1: מי שאינו חייב – אינו מוציא את הרבים. כלל 2: מפני כבוד התורה והציבור.

הכלל	הדין
<u>1</u>	קטן אינו פורס על שמע
<u>2</u>	פוחח אינו קורא בתורה
<u>1</u>	קטן אינו עובר לפני התיבה
<u>2</u>	פוחח אינו נושא את כפיו

חושבים לעומק

6. הברטנורא מביא דעה מן הגאונים: קטן קורא «דוקא משלישי ואילך». מה אפשר להבין מכך על העליות הראשונות?

תשובה: העליות הראשונות (כהן ולוי) חשובות יותר, ולכן לפי דעה זו קטן עולה רק מן העלייה השלישית.

במשפט אחד

המפטייר מקבל כבוד להוביל את התפילה; קטן קורא בתורה אך אינו מוציא אחרים, ופוחח אינו עומד לפני הציבור מפני הכבוד.

פרק רביעי – הקורא עומד

נשיאת כפיים ושליח הציבור

עיינו במשנה פרק ד משניות ז-ח.

מה הדין?

1. כהן שעובד בצביעת בדים, ידיו צבועות בכחול. האם ישא את כפיו לפי רבי יהודה? לא – «מפני שהעם מסתכלין בו»

2. באותה עיר רוב האנשים עובדים בצביעה, וכולם רגילים בכך. מה הדין עכשיו לפי הברטנורא? למה?

תשובה: מותר – כשהוא «דש בעירו» או שרוב אנשי העיר מלאכתו בכך, שוב אין מסתכלים בו.

3. אדם אומר לגבאי: «אני מוכן להיות שליח ציבור רק אם אוכל לעמוד יחף». מה הדין? «בסנדל איני עובר, אף יחף לא יעבר»

4. למה המשנה חוששת מאדם שמתעקש כך? (ברטנורא) חוששים שמינות נזרקה בו - הוא הושפע מן המינים שמקפידים בכך

נכון או לא נכון? – תפילין

למה?	כשר / פסול	המעשה
<u>כך למדו חכמים</u>	<u>כשר</u>	תפילין מרובעות על הראש במקום השער
<u>«סכנה, ואין בה מצוה»</u>	<u>פסול</u>	תפילין עגולות כמו אגוז
<u>«דרך המינות»</u>	<u>פסול</u>	תפילין של יד על כף היד
<u>«דרך החיצונים» - הכל מעור בהמה טהורה</u>	<u>פסול</u>	תפילין מצופות זהב
<u>«דרך החיצונים» - לך לאות ולא לאחרים</u>	<u>פסול</u>	תפילין של יד על השרוול

מי הם?

5. מה ההבדל בין ה«מינים» ובין ה«חיצונים» לפי הברטנורא?

מה עושים?	הקבוצה
<u>בוזים דברי חכמים והולכים אחר משמעות המקרא</u>	מינים
<u>הולכים אחר דעתם, חוץ מדעת החכמים</u>	חיצונים

6. חפשו בברטנורא: באיזה מקום ביד מניחים תפילין, ולמה דווקא שם?

תשובה: «בגובה היד, קיבורת בראש הזרוע, שתהא כנגד הלב».

במשפט אחד

נשיאת כפיים צריכה ריכוז של הציבור, ומצוות התפילין נעשית רק כפי שקיבלו חכמים.

פרק רביעי - הקורא עומד

נוסחים שאין אומרים, ופרשיות שאין מתרגמים

עיינו במשנה פרק ד משניות ט-י.

שליח הציבור טעה

בכל מקרה כתבו: מה אמר? למה משתיקים אותו? (לפי הברטנורא)

מה אמר שליח הציבור?	למה משתיקים אותו?
«על קן צפור יגיעו רחמך»	<u>עושה את מצוות ה' רחמים, והן גזירות</u>
«ועל טוב יזכר שמך»	<u>חייבים לברך על הרעה כשם שמברכין על הטובה</u>
«מודים מודים»	<u>נראה כמודה בשתי רשויות</u>
«יברכך טובים»	<u>צריך לצרף גם את פושעי ישראל לציבור</u>

1. הברטנורא משווה את פושעי ישראל לחלבנה בקטורת. הסבירו את ההשוואה.

תשובה: לחלבנה ריח רע, ובכל זאת התורה מנתה אותה עם סממני הקטורת. כך גם מי שחטא – הוא חלק מן הציבור ומתפלל יחד עם כולם.

נקרא? מתורגם?

הפרשה	נקרא?	מתורגם?
מעשה העגל הראשון	<u>כן</u>	<u>כן</u>
מעשה העגל השני (אהרן)	<u>כן</u>	<u>לא</u>
ברכת כהנים (לפי הברטנורא)	<u>כן</u>	<u>לא</u>

2. מה העיקרון המשותף לפרשיות שקוראים ולא מתרגמים? שמירה על כבוד, או מניעת הבנה לא נכונה

3. למה מעשה העגל הראשון כן מתורגם, אף שיש בו גנות לישראל? «ולא חיישינן ליקרא דישראל» – לא

חוששים כאן לכבוד ישראל

מחלוקות בסוף המסכת

השאלה	הדעות	ההלכה (ברטנורא)
להפטיר במרכבה?	<u>תנא קמא: אין מפטירין; רבי יהודה: מתיר</u>	<u>כרבי יהודה</u>
להפטיר ב«הודע את ירושלים»?	<u>רבי אליעזר: אין מפטירין</u>	<u>אין הלכה כרבי אליעזר</u>

שווה לדעת

ואכן, את פרק המרכבה (יחזקאל א) מפטירים בחג השבועות.

במשפט אחד

נוסח התפילה מבטא אמונה נכונה, והתרגום בציבור שומר על כבוד ועל הבנה נכונה.

פרק רביעי – הקורא עומד

חזרה – פרק רביעי

עיינו בפרק ד כולו – «הקורא עומד».

מה הדין? – מקרים מן הפרק

1. בשבת במנחה רוצים להעלות ארבעה אנשים. אסור – בשבת במנחה קורין שלשה, אין מוסיפין
2. במניין של תשעה רוצים לומר קדיש. אסור – דבר שבקדושה רק בעשרה
3. ילד בן 11 רוצה לעלות לתורה. מותר – קטן קורא בתורה
4. המתרגם מקבל מן הקורא שלושה פסוקים מן התורה בבת אחת. אסור – בתורה פסוק אחד
5. אדם שם תפילין של ראש על המצח. דרך המינוח – פסול
6. שליח הציבור אמר «מודים מודים». משתקין אותו

טבלת סיכום – מי מה עושה?

מי?	קורא בתורה	פורס על שמע	נושא כפיו
קטן	—	<u>X</u>	<u>X</u>
פוחח	<u>X</u>	—	<u>X</u>
כהן עם מום בידיו	—	—	<u>X</u>

מה ההבדל?

7. השוו בין ראש חודש ליום טוב בשלושה דברים: מספר העולים, הוספה, הפטרה.

הנושא	ראש חודש	יום טוב
מספר העולים	<u>4</u>	<u>5</u>
הוספה	<u>אין מוסיפין</u>	<u>מוסיפין</u>
הפטרה	<u>אין</u>	<u>יש</u>

במשפט אחד

הפרק כולו שומר על סדר קריאת התורה ועל כבוד התורה, התפילה והציבור.

מסכת מגילה

כיתה ז' • דפי עבודה – מחוון

בחוברת:

המשנה בחיינו

עיון בברטנורא

תרשים כאמד"ט

מילון המשנה

לשון המשנה

הַדָּרוֹן עַל־הַמַּסְכָּת מְגִלָּה

וְהַדָּרוֹן עָלוּ, דַּעְתּוֹ עָלֶה וְדַעְתּוֹ עָלוּ